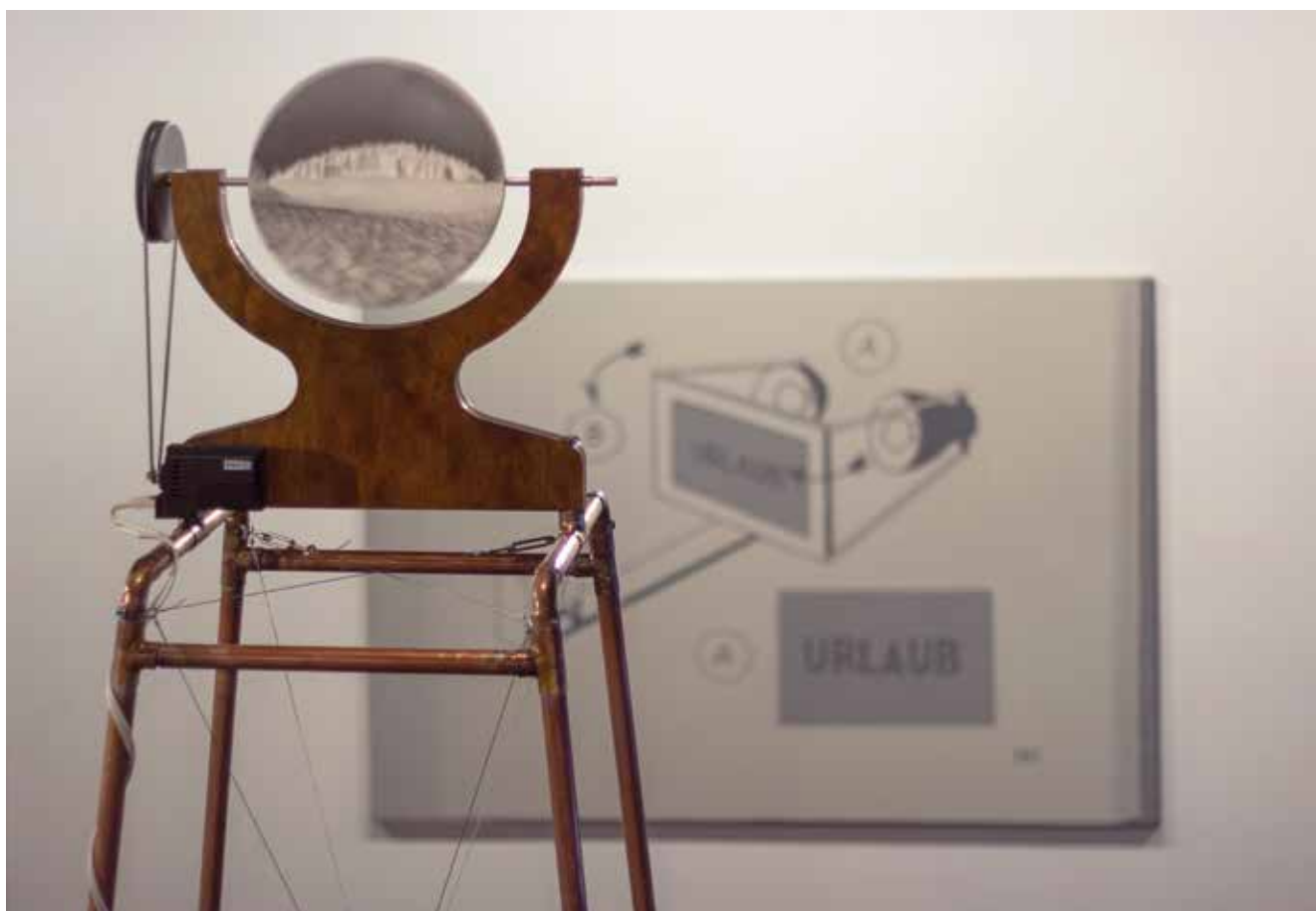

Holger Loodus ja maalikunst

*Indrek Grigor käis Holger Looduse
isiknäitusel "Urlaub".*

Holger Loodus and Painting

*Indrek Grigor went to Holger Loodus'
solo exhibition "Urlaub".*

Holger Loodus
Mägi udus
2016
kineetiline installatsioon
Vaal galerii installatsioonivaade
Kõik õigused kunstnikul

Holger Loodus
Mountain in the Mist
2016
installation view at Vaal Gallery
Courtesy of the artist

Rääkides uuest lainest eesti maalikunstis, kõnelevad kriitikud sageli noorte kunstnike ringist, kes on asunud ümber mõtestama maalikunsti füüsilist olemust. Või kui aus olla, siis rääkisid seda kõigepealt autorid ise, ja seda eriti pärast maalikunstnike Mihkel Ilusa, Kristi Kongi, Katrin Koskaru, Mihkel Maripuu, Anna Škodenko ja Mart Vainre suurejoonelise manifesti “Võimatu minna, kindlasti minna” Tallinna Kunstihoones (24. X–30. XII 2014) ning ka nüüd seoses Laura Põllu lummava installatsiooniga “Sada ulma keset merd” Tartu Kunstimuuseumis (14. I–20. III 2016). Maalilisusest on tehtud ruumiline kategooria, mis on näiteks Põllu puhul andnud alust seda kahtluse alla tema teoste määratlemise maalikunstina. Ent kuigi see maalikunsti taasaktualiseeriv tendents on tugev ja tervitav ning sellest kirjutamine igati põhjendatud, on eesti maalikunstis (erinevalt näiteks skulptuurist, mida kannabki hetkel suuresti vaid üks seltskond) põhjust rääkida ka teistest, oma lähenemiselt märksa traditsioonilisematest autoritest.

Üks sääraseid kunstnikuna kahtlemata läbi löönud, kuid mitte mingis mõttes etableerunud autoreid, kes on varem suisa klassikaliste maalivõtete silma paistnud, on Holger Loodus, kelle värske maastikumaali sari “Urlaub” oli hiljuti näha Vaal galeriis. Looduse maalide teemavalikus väljenduva enesepositioneeringu tõttu olen tema loomingut varem määratlenud mõnevõrra kummalise, ent laiemat subkultuurilist suhtumist tähistava mõistena paikapidava tähistajaga *indie*-maalikunst.¹ Usun, et see määratlus peab eesti maalikunsti hetkeretseptiooni taustal endiselt paika, võib-olla isegi rohkem kui varem.

Loodus pälvis kunstiavalikkuse tähelepanu esmalt 2012. aastal portreede sarjaga “2150. portreed” Draakoni galeriis, mille silmatorkavalt klassikalise maalitehnilise lahenduse kõrval leidsid vaat et rohkemgi märkimist maale saatvad lühinovellid, mis portreedel kujutatuid ulmelise sündmustiku kaudu kirjeldasid ja iseloomustasid. Järgmisel aastal eksponeeris Loodus Hobusepea galeriis sarja “Dolly” (2013). Tundub, et portreedega kogetu järel, kus lugu röövis maalidelt tähelepanu, hoidus ta seekord kirjanduslikkusest, kuid jäi truuks jutustuslikule süžeele, seades maalidel kujutatud isikud rõhutatult filmilikesse olukordadesse. See väljendus ennekõike kompositsioonilistes võtetes, mis jutustuslikust potentsiaalst hoolimata jätsid konkreetse loo varjatuks. Niisiis, jutustamine jutustamise pärast, mis oligi põhjuseks, miks rääkisin Loodusega seoses *indie*-kultuurist. Draakoni galeriis paar aastat hiljem eksponeeritud installatiivne maal “Koeraga jalutamas” (2015) oli taas otsene viide Mihhail Bulgakovi jutustusele “Собачье сердце” (Koera süda, 1925) ning mõjus näitust internetis reklaamiva lühivideo tõttu suisa pastišina teadusliku fantastika ainetel.

Maastik, mis on näituse “Urlaub” keskmes, on aga Looduse loomingus uus teema. Varasemat uemaga seob näituselt “Dolly” tuttav motiiv, kusagil kõrgel seljaga vaataja poole seisev tütarlaps, kelle vaateväljale on aga seekord lisanud veetorn, mida seal varem ei olnud (“Kaks torni”, 2016). Näituse maalilist osa hoiavadki koos just tornid, mis – ei ole küll täpselt selge, miks – on konstruktivistliku iseloomuga. Täheandus, et torn on ennekõike seda moodustavate tugevate rägastik (“Maamõõtjad”, 2016), mitte monoliitne taevatala.

Kuid maalide süžee illusoorus ja filmilikkus on Ida-Saksa amatöörfilminduse õpikust pärit projektoriskeeme kujutatavate diagrammide mahamaalimise kaudu ilmsem kui kunagi varem (“Sylvester”, 2016; “a-b”, 2016). Kummalisse äraspidisusse paiskab selle tendentsi näituse nimitöö – hägune,

When talking about the new wave in Estonian painting, critics often speak about the circle of young artists who have started to rethink the physicality of painting. To be honest, it was the artists themselves who were the first to talk about this, and especially after the painters Mihkel Ilus, Kristi Kongi, Katrin Koskaru, Mihkel Maripuu, Anna Škodenko and Mart Vainre's grand manifesto “Can't Go On, Must Go On” at the Tallinn Art Hall (24. X–30. XII 2014) and now in connection with Laura Põld's bewitching installation “Hundreds of Illusions Charted as Land” at the Tartu Art Museum (14. I–20. III 2016). The picturesque has become a spatial category, which in Põld's case has given cause to question whether her work can be defined as painting. And even though this tendency in painting towards re-actualisation is strong and welcome, and writing about it is in every way justified, in Estonian painting (unlike sculpture, for example, which is represented by one group) there is also reason to talk about other artists, who are more traditional in their approach.

One such artist, who without doubt has had success as an artist, but is in no way an established, and who has attracted attention with traditional painting techniques, is Holger Loodus, whose latest series of landscape paintings “Urlaub” was recently on show at Vaal Gallery. Due to Loodus positioning himself through the choice of subject matter in his paintings, I have previously defined his work with the somewhat strange, but appropriate term of indie-painting, indicating a broader subcultural approach.¹ I believe that this definition still holds true within the current climate of painting in Estonia, and may even be more so than before.

Loodus gained the attention of the art public for the first time in 2012 for his portrait series “2150. Portraits” at Draakon Gallery, where alongside the obviously traditional technique of painting, even greater attention was aroused by the short stories accompanying the paintings, which through the science fiction-like events portrayed in the portraits provided description and characterisation. The following year, Loodus exhibited his series “Dolly” (2013) at Hobusepea Gallery. It seems that after his experience with the portraits, where the narrative overshadowed the paintings, now he refrained from using literature but remained true to the narrative plot, positioning the figures in the paintings in deliberate movie-like situations. This was primarily expressed through the compositions, which despite the narrative potential, caused specific stories to remain hidden. So, story-telling for the sake of story-telling, which was the reason I mentioned Loodus in relation to indie-culture. A couple of years later at Draakon Gallery, a painting installation titled “Walking the Dog” (2015) was a direct reference to Mihhail Bulgakov's story “Собачье сердце” (Heart of a Dog, 1925), and which, because of the short video advertising the exhibition on the internet, was like a pastiche of scientific fantasy.

Landscape, which is the focus of the exhibition “Urlaub”, is a new theme for Loodus. His earlier works are connected to these new works via the familiar motif from “Dolly”, a girl up high, standing with her back to the viewer, and into whose sight a water tower, which wasn't there before (“Two Towers”, 2016) has appeared. It is the towers that hold the painting aspect of the exhibition together, which – it is not clear why – have a constructivist quality. With the significance that the tower is primarily a bundle of supports (“Surveyors”, 2016), not a monolithic pillar to the sky.

However, the illusion of plot and film-likeness in the paintings, which derives from drawings of projection diagrams

mustvalge foto järvel sõudvast paadist kolme inimesega, kus inimeste omavahelist kommunikatsiooni dubleerib või kommenteerib fotot katvale klaasile maalitud projektsiooniskeem. Maastikule iseloomuliku staatika (mida väljendavad lisaks mainitud sõudjaille sarnases tonaalsuses fotod “Maastik” (2016) ning “Pikk vaade Emajõe” (2016)) on aga Loodus ümber pööranud filmilikuks dünaamikaks: Vaal galerii kõrgust ära kasutades on galeriisse püstitatud torn, mille tipus tiirleb ümmargune, justkui läbi pikksilma nähtud maal Munamäe vaatega (“Mägi udus”, 2016). Vaal galerii rõdul seisja silmapiiril pöörlev vaatepilt tuletab meelde, et filmis staatilisena näiv maastik moodustub kaadrite ülikiires vahetumises.

Kui Looduse varasemates sarjades on kesksel kohal olnud figuur, kelle keskkond on ebaoluliseks kulissiks taandatud, siis näitusel “Urlaub” on tähelepanu keskmesse tõstetud kulissid ise. Silmapiir on lava, ent puudub näitleja. Näituse komplekti kuuluv kahe kanaliga video kujutab ühel ekraanil tunnelist väljuvat mängurongi ja teisel ekraanil liikuvat vaguni akna all istuvat neidu. Kummagi klišeeliku steeni lavastuslik romantilisus on ilmne. Kunstniku sõnastatud mõistmatus, miks “puhkusele sõitmisena” peetakse sageli silmas aknast mööda vuhiseva maastiku jälgimist ja “puhkusel olemisena” tornitippu ronimist ning silmapiiri põrnitsemist, annab Looduse maalidele esmakordselt vaatajat puudutava eksistentsiaalse mõõtme.

Tagasivaatavalt heidaksin kriitikuna kunstniku varasemate maaliseeriadele ette illustratiivsust. Süžeed dubleerisid filmikunsti kaanonit ning kummastunud tegelased pärinesid liiga ilmselt kas kirjandusest või filmikunstist ega mõjunud reaalsete inimeste, isegi mitte näitlejatena, vaid pigem mannekeenidena. Mänguline maali ja fotograafia vastandamise kaudu reaalsust õnestav silmapiiri kujutamine projektsiooniekraanina näitusel “Urlaub” taastab aga vaataja kui aktiivse osapoole rolli jutustuse lugemisel, võimaldades ühtlasi isiklikku, eksistentsiaalselt mõtestatud kontakti maastiku kui subliimse kultusobjektiga. Looduse värskematest maalidest rääkides ei rõhutaks ma ilmselt enam nende tehnilise teostuse filigraansust, kuid näitus tervikuna mõjub kunstniku seni küpseima projektina.

Indrek Grigor on semiootik, kunstiteadlane ja -kriitik, töötab Tartu Kunstimaja galeristina.

1 Vt Indrek Grigor, Eessõna. – Holger Loodus, 2150. Portraits / Dolly. Tallinn, 2014, lk 3–15.

from an East German amateur film textbook, is more apparent than ever before (“Sylvester” (2016), “a-B” (2016)). This tendency is thrown into a strange inversion by the exhibition’s title work – a fuzzy, black and white photograph of a rowboat with three men on a lake, where communication between the people is duplicated or commented on by the projection diagram painted onto the glass that covers the photograph. Loodus has turned the stationary quality characteristic of landscape (which is also expressed in similar tones in the photographs “Landscape” (2016) and “Long view of Emajõgi” (2016) into a film like dynamic. By exploiting the height of the ceiling at Vaal Gallery he has erected a tower at the top of which spins a round painting, just like a view through a telescope, of a view of Munamägi (“Mountain in the Mist”, 2016). The scene spinning in front of the viewer standing on the balcony of the gallery reminds them that the apparently stationary landscape in a film is the result of rapidly changing images.

While in Loodus’ earlier series the central position was a figure whose environment has become an unimportant backdrop, in “Urlaub” the central position is held by the backdrop itself. The horizon is the stage and the actor is missing. The two-channel video, which is part of the exhibition package, shows a toy train emerging from a tunnel on one screen and on the other a girl sitting by the window in a train compartment. The staged romanticism of the clichéd scene is apparent in both. The artist’s bewilderment at why “going on holidays” is so often expressed as watching the landscape rushing by through a window and “being on holidays” as climbing to the top of a tower and looking at the horizon, for the first time provides the viewer of Loodus’ paintings with an existential aspect.

In retrospect, I would make the criticism of his earlier series of paintings that they are illustrative. The plots duplicated the canons of film and the odd characters too obviously originated from literature or film and were not like real people, not even as actors, but more like mannequins. The playful contrast between painting and photography to subvert the reality of representing the skyline as a projection screen in the exhibition “Urlaub” restores the viewer as an active participant in reading the story, and makes it possible for personal and existentially significant contact with the landscape as a sublime cult object. Talking about Loodus’ latest paintings I would no longer emphasise the fine technical workmanship, but the exhibition as a whole as a more mature project.

Indrek Grigor is a semiotician, art historian and critic. He works as gallerist at the Tartu Art House.

1 See Indrek Grigor, Foreword. – Holger Loodus, 2150. Portraits / Dolly. Tallinn, 2014, pp 3–15.